

TARPTAUTINĖ KOMISIJA NACIŲ IR SOVIETINIO OKUPACINIŲ REŽIMŲ NUSIKALTIMAMS LIETUVOJE ĮVERTINTI

Ribbentropo – Molotovo Paktas ir jo pasekmės Lietuvai

IŠVADOS

(Patvirtintos 2001 03 22)

1. Slaptosios SSRS ir Vokietijos 1939 m. sutartys (vadinamasis “Molotovo-Ribentropo paktas”) ir šių valstybių veiksmai joms įgyvendinti sąlygojo tai, kad 1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublika tapo SSRS agresijos auka, jos teritorija buvo okupuota, o vėliau aneksuota. Šie visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų ir normų pažeidimai buvo dalis agresyvios ir antihumaniškos politikos, kurią vykdė SSRS ir nacistinė Vokietija. Lietuvos Respublikos piliečių, o taip pat kitų valstybių piliečių, patekusių ar prievartą atvežtų į Lietuvą (koncentracijos stovyklų kalinių, karo belaisvių, karo pabėgėlių) atžvilgiu, nusikalstama SSRS ir Vokietijos politika buvo įgyvendinama genocido, kitų nusikaltimų žmoniškumui bei karo nusikaltimų formomis: jų planiniu masišku ir sistemingu naikinimu, o taip pat žudymais, kūno sužalojimais, kankinimais, juos masiškai ir sistemingai deportuojant ar išvarant, kitais nežmoniškais ir žmogaus asmenybę bei orumą žeminančiais nusikalstamais veiksmais.

2. SSRS ir nacių Vokietijos neteisėtas politinis suokalbis, paskatinęs II-jį pasaulinį karą, pirmą kartą formaliai buvo įformintas 1939 metų SSRS ir Vokietijos Nepuolimo sutartimi ir jos slaptuoju papildomu protokolu, o vėliau buvo vystomas sudarant kitus slaptus šių valstybių susitarimus. SSRS-Vokietijos slapti dvišaliai susitarimai buvo nukreipti prieš Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių suverenitetą, politinę nepriklausomybę bei teritorinį vientisumą. Todėl jie yra absoliučiai negaliojantys nuo jų pasirašymo momento (*ab initio*), t. y. niekiniai. Būtina pabrėžti, kad šie susitarimai nebuvo tik įtakų sferų pasidalinimas Europoje, bet siekė žymiai toliau, nes jų pagrindu abi valstybės derino savo konkrečius agresyviuosius veiksmus po to, kai Vokietija pradėjo agresiją prieš Lenkiją 1939 metų rugsėjo 1 dieną. Lietuvos Respublikos atžvilgiu SSRS įvykdė “teritorinius – politinius pertvarkymus”, numatytus 1939 metų SSRS-Vokietijos sutarties dėl draugystės ir sienų slaptajame papildomajame protokole. Šios politikos ir jos įgyvendinimo išdava buvo taip pat nacistinė Lietuvos Respublikos okupacija 1941-1945 metais Vokietijos agresijos bei karo prieš SSRS, savo buvusios slaptos sąjungininkės, metu.

3. SSRS ir Vokietija, sudarydamos ir vykdydamos savo neteisėtus ir niekinius susitarimus, pažeidė Lietuvos Respublikos atžvilgiu:

a) visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus ir normas, įtvirtintas, *inter alia*, Tautų Sąjungos Statuto 10 straipsnyje ir įpareigojančias gerbti ir apsaugoti nuo užsienio agresijos kitų valstybių teritorinį vientisumą ir politinę nepriklausomybę;

b) agresyvaus karo draudimą, įtvirtintą, *inter alia*, 1928 metų Paryžiaus sutarties dėl atsisakymo nuo karo kaip nacionalinės politikos priemonės 1 straipsnyje;

c) įsipareigojimą spręsti tarptautinius ginčus tik taikiomis priemonėmis, įtvirtintą, *inter alia*, 1928 metų Paryžiaus sutarties dėl atsisakymo nuo karo kaip nacionalinės politikos priemonės 2 straipsnyje;

d) visuotinai pripažintus karo įstatymus ir papročius, draudžiančius žudyti, kankinti ar kitaip nežmoniškai elgtis su civiliais gyventojais, karo belaisviais, sužeistais ir sergančiais kariais,

neteisėtai naikinti ir grobti turtą, kultūrinius objektus ir vertybes ir kt., o taip pat elementarias civilizuotų valstybių pripažintas humaniško normos, kurių šiurkštų ir sistemingą pažeidimą Niurnbergo Tarptautinis karinis tribunolas kvalifikavo kaip nusikaltimus žmoniškumui.

4. SSRS aukščiau nurodytais veiksmais taip pat pažeidė šiuos savo įsipareigojimus pagal dvišales tarptautines sutartis, jos sudarytas su Lietuvos Respubliką:

a) įsipareigojimus gerbti Lietuvos suverenitetą ir nepriklausomybę, išplaukiančius iš Lietuvos suvereniteto ir nepriklausomybės pripažinimo, kurį Sovietų Rusiją deklaravo 1920 metų Lietuvos ir Sovietų Rusijos Taikos sutartyje;

b) Lietuvos neutraliteto garantijas, kurias Sovietų Rusija davė 1920 metų Lietuvos ir Sovietų Rusijos Taikos sutartyje;

c) Lietuvos nepriklausomybės neliečiamybės garantijas, kurias Sovietų Sąjunga davė 1926 metų Lietuvos ir SSRS Nepuolimo sutartyje;

d) įsipareigojimą gerbti Lietuvos Respublikos suverenitetą bei teritorinį vientisumą ir neliečiamybę pagal 1926 metų Lietuvos ir SSRS Nepuolimo sutartį;

e) įsipareigojimą susilaikyti nuo bet kokių agresijos veiksnių pagal 1926 metų Lietuvos ir SSRS Nepuolimo sutartį;

f) įsipareigojimą tarpusavio ginčus spręsti taikiomis priemonėmis pagal 1926 metų Lietuvos ir SSRS Nepuolimo sutartį;

g) įsipareigojimą susilaikyti nuo bet kurios formos agresijos, tiesioginės ar netiesioginės, pagal 1933 metų Lietuvos – Sovietų Sąjungos sutartį dėl užpuolimo sąvokos apibrėžimo;

h) įsipareigojimą nesudaryti bet kurių sąjungų ir nedalyvauti koalicijose, nukreiptose prieš Lietuvą pagal 1939 metų Vilniaus ir Vilniaus srities Lietuvos Respublikai perdavimo ir Lietuvos – Sovietų Sąjungos savitarpio pagalbos sutartį;

i) įsipareigojimą nepažeisti Lietuvos suverenių teisių, ypač jos valstybinės santvarkos, ekonominės, socialinės ir gynybos sistemos, nesikišti į vidaus reikalus pagal 1939 metų Vilniaus ir Vilniaus srities Lietuvos Respublikai perdavimo ir Lietuvos – Sovietų Sąjungos savitarpio pagalbos sutartį.

5. Vokietija šių Išvadų 1, 2 ir 3 punktuose nurodytais veiksmais taip pat pažeidė savo įsipareigojimus Lietuvos Respublikai, nustatytus Vokietijos Lietuvai primestoje ir Versalio Taikos sutarčiai tiesiogiai prieštaraujančioje 1939 metų Lietuvos Respublikos ir Vokietijos sutartyje dėl Klaipėdos krašto perleidimo Vokietijai (įsipareigojimą ateityje tarpusavio santykiuose nenaudoti jėgos ir neremti trečios pusės, jei ji naudotų jėgą prieš vieną iš susitariančių šalių).

6. SSRS ir Vokietijos vadovų, ginkluotųjų pajėgų, kitų dalinių kariškių, pareigūnų ar kitų padalinių narių, o taip pat jų kolaborantų nusikaltimams taikai, žmoniškumui ir karo nusikaltimams, įvykdytiems prieš Lietuvos Respublikos piliečius ar Lietuvos Respublikos teritorijoje, nėra jokios senaties, atsakomybę pašalinančių arba lengvinančių pagrindų ar aplinkybių. Likę gyvi nusikaltėliai taikai, žmoniškumui ir karo nusikaltėliai turi būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn nepriklausomai nuo jų pilietybės, gyvenamosios vietos ar amžiaus pagal šiuolaikinės tarptautinės teisės normų reikalavimus ir Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių, kurių jurisdikcijoje jie yra, baudžiamuosius įstatymus, arba išduoti Lietuvos Respublikai teisingumui įvykdyti. Jų nusikaltimų aukoms ar jų įpėdinams turi būti atlyginta šiais nusikaltimais padaryta žala.

Pirmininkas

Emanuelis Zingeris

Vykdantysis direktorius

Ronaldas Račinskas